

Als ontwikkelingspsychologe, gespecialiseerd in adoptie, opvoeden en cultuurverschillen, wil ik graag een reflectie geven op de lezing van de heer Jan Storms, die hij hield op 21 maart 2015.

Met veel plezier heb ik geluisterd naar de heer Jan Storms. Hij vertelde veel over de achtergrond van psychopathie en destructieve relaties (zie het verslag elders in deze nieuwsbrief). In zijn visie lijdt 1 op de 20 personen aan psychopathie. En dan gaat het niet om de psychopaat die iedereen kent: de seriemoordenaar, want die komt echt bijna niet voor, maar om mensen in het dagelijks leven waarbij het geweten en bewustzijn is aangetast en die daardoor geen echte relaties kunnen aangaan.

De adoptieouders herkenden veel bij hun adoptiekinderen in de omschrijvingen en kenmerken die de heer Storms gaf. Een trauma, meestal in de vroege jeugd, kan leiden tot psychopathie en destructieve relaties, om het even heel kort samen te vatten.

Waar ik veel moeite mee had, was het feit dat hij aangaf dat als een kind, hoe klein ook, eenmaal psychopathie heeft ontwikkeld, er eigenlijk niets meer aan te doen is. Hij beredeneerde dat als volgt dat bij een psychopaat het bewustzijn op neurologisch niveau is aangetast en dat positieve ervaringen niet meer doordringen. Daardoor is er niets meer aan die persoon te veranderen. Of dit echt het geval is, vraag ik mij af, met name bij (kleine) kinderen, waar alles nog in ontwikkeling is. Ik kom hier zo op terug, want er was nog iets dat voor mij onbevredigend was.

Ik kreeg sterk het gevoel dat er geen echt antwoord kwam op de vraag: wat kunnen wij als ouders doen voor onze kinderen?

Jan Storms gaf aan dat je, wanneer je met een psychopaat te maken hebt, je eigenlijk diens gedrag moet kopiëren: een toneelstukje gaan opvoeren en jezelf ook, een beetje, als psychopaat gaan gedragen. Oppervlakkigheid bestrijden met oppervlakkigheid. Nu begrijp ik deze methode als je als therapeut aan de slag gaat, hoewel ik het niet zou aanraden als je wilt dat iemand weer in de samenleving kan functioneren. Maar hoe doe je dat als opvoeder? Je bent 24/7 opvoeder en wordt dag en nacht geconfronteerd met dit gedrag. Als ouder kun je je niet steeds maar aanpassen door je kind geen emoties te laten zien. Dan krijg je naar mijn mening juist de situatie dat je jezelf kwijtraakt en bij Jan Storms in de praktijk komt als slachtoffer van...

Wel ben ik het natuurlijk met hem eens dat je als ouder met mededogen en verstand kunt kijken naar je kind; echt kijken: wat kan mijn kind aan? Overvraag ik mijn kind niet? En dan niet alleen in cognitief opzicht, maar juist ook sociaal-emotioneel.

Dan terugkomend op de vraag of er "niets meer aan te doen is". Ik kan mij er niet bij neerleggen dat geen enkel kind meer te helpen zou zijn. Dat is wel een hele statische en vooral defaitistische kijk op het leven en waarom zou je dan je best blijven doen om een beschadigd kind nog op te voeden? Het brein en zenuwstelsel zijn naar mijn idee behoorlijk flexibel en juist een kind kan nog van alles ontwikkelen. Herstel, op wat voor manier dan ook, lijkt mij heel goed mogelijk.

De afgelopen jaren ben ik in aanraking gekomen met systemisch denken en familieopstellingen. Om mijn visie duidelijk te kunnen maken, zal ik eerst kort iets vertellen over systemen en familieopstellingen.

De oorsprong van de methodiek systemisch werken ligt bij Bert Hellinger. Hellinger ontdekte de kenmerken van elk systeem en ontwikkelde een methode om hiermee te werken en de oorzaken inzichtelijk te maken.

We leven allemaal in menselijke systemen zoals ons gezin, werk, school, onze vriendenkring, etc. De regels en ook onbewuste wetten in dergelijke systemen zijn vaak ingewikkeld. Het wordt steeds duidelijker dat veel problemen een systemische oorzaak kunnen hebben en dat deze vat hebben op onze sociaal-emotionele ontwikkeling.

Het systeem van oorsprong staat centraal en daarin krijgen alle leden van het systeem een plek toegewezen of nemen die in. Het systeem wil altijd in evenwicht zijn. Wanneer een van de leden vergeten wordt (bijv. door een weggemoffeld overlijden), zal een ander lid in dit systeem trachten deze persoon weer zichtbaar te maken. Dit kan leiden tot gedrag dat in wezen niet bij jou hoort. Dit noemen we een verstrikking. Deze werkt belemmerend. Het zichtbaar maken van een verstrikking geeft de mogelijkheid hierin verandering te brengen. Het vinden en innemen van de eigen juiste plek in het systeem is essentieel en maakt het mogelijk verstrikkingen op te heffen. Een (familie)opstelling kan helpen om je plek in het systeem duidelijk te krijgen en je plaats in het leven in te nemen.

Jan Storms gaf diverse voorbeelden van trauma in het systeem, meestal bij de moeder, die de oorzaak waren van psychopathologie bij het kind. Hij noemde bijvoorbeeld een moeder die in de oorlog tijdens de zwangerschap doodsangsten had uitgestaan, waardoor het kind zo getraumatiseerd was dat het psychopathologie ontwikkelde.

Wanneer ik dit voorbeeld systemisch bekijk komt er iets anders naar voren. Die angst is namelijk niet geheel van het kind zelf, maar primair van de moeder. Doordat deze in een situatie verkeerde die levensbedreigend was, kan het kind, uit primaire bindingsangsten en bescherming naar zichzelf en de moeder toe, zichzelf afsluiten of een taakopvatting ontwikkelen om niet volledig te leven. Een familieopstelling zou ervoor kunnen zorgen dat deze persoon de last die hij in liefde heeft gedragen voor zijn moeder weer teruggeeft aan zijn moeder en dat hij zijn eigen plaats inneemt. Hierdoor wordt hij vrij van deze existentiële last en kan hij inhoud en vorm geven aan zijn eigen leven.

Voor wat betreft adoptie en psychopathologie. Ik denk dat veel adoptiekinderen die kenmerken van psychopathologie hebben, zich op onbewust niveau hun plek in het systeem niet (her)kennen en het daardoor niet kunnen innemen. De basisveiligheid, die altijd verwijst naar de familie van oorsprong, valt door afstand en adoptie weg en daar moet je als adoptiekind dan maar mee leren omgaan. Dit kun je doen door je diverse coping mechanismen eigen te maken. Bijvoorbeeld door je heel erg aan te passen en dan lijkt er niets aan de hand, of door anderen af te weren en dan heb je gedrags- of sociaal-

emotionele problemen. In beide gevallen bescherm je jezelf: je sluit je af voor intieme relaties die in principe allemaal weer afscheid in zich kunnen dragen.

Hiermee wil ik niet zeggen dat alles opgelost kan worden met opstellingswerk. Uiteraard kan een zenuwstelsel zo beschadigd zijn, dat er echt niets meer aan te doen is. Het is echter mijn overtuiging dat dit niet het geval is bij 1 op de 20, maar dat dit een uitzondering is. Wellicht alleen bij de bekende psychopaten, de seriemoordenaars?

Rini van Dijkhuizen is ontwikkelingspsychologe en zelf geadopteerd uit Bangladesh. Naast psychologie heeft zij een aantal jaren vakken gevolgd bij Religiestudies. In haar praktijk De Wegverbreding – Opvoedondersteuning kan zij deze kennis en ervaring combineren en toepassen. Haar specialiteit is het ondersteunen van adoptiekinderen, (adoptie)ouders, geadopteerden en gezinnen afkomstig uit een andere cultuur. Zij werkt systemisch, met familieopstellingen en video observaties. Voor meer informatie: www.dewegverbreding.nl

De Wegverbreding
Opvoedondersteuning

Voor

**Iedereen die te maken heeft met
adoptie, opvoeden en cultuur**

Drs. Rini van Dijkhuizen
Tel: 06-30618049

ontwikkelingspsychologe
info@dewegverbreding.nl